

ПРИНЦИПИ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЯХ УПРАВЛІННЯ

Розглянуто питання регулювання процедурної сторони методології та методики аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності в контексті сучасних концепцій управління. Запропоновано нові принципи організації та проведення аналітичної роботи суб'єктами підприємництва з урахуванням системного підходу до отримання корпоративних знань про управлінські проблеми та їх розв'язання на основі прийняття управлінських рішень.

Постановка проблеми. Принципи будь-якої наукової дисципліни регулюють процедурну сторону її методології та методики. Для регулювання процедурної сторони методології та методики аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності необхідно зосередити увагу на різниці між поняттями "інформація" і "дані". "Дані" у вітчизняній практиці економічного аналізу зазвичай є набором будь-яких відомостей, головним чином кількісного характеру, які в тій або іншій мірі характеризують підприємство. Істотним моментом є те, що на основі таких слабо структурованих даних принципово неможливо провести ефективну діагностику підприємницької діяльності. Термін "інформація" передбачає деякий рівень організації даних, причому порядок впорядкування інформації служить цілям її використання.

Повнота, актуальність і достовірність інформації на сьогоднішній день є визначальними чинниками для вироблення обґрунтованих стратегій і ухвалення раціональних тактичних рішень у сфері управління. Гігантські обсяги даних, накопичені різними інформаційно-аналітичними системами, лише посилюють основне протиріччя останнього десятиліття в цій області: актуальною є оперативність і повнота не стільки інформаційного пошуку, скільки процесу контекстного аналізу наявної інформації з метою ухвалення рішення.

В цілому суть роботи аналітичної групи полягає в зборі вихідних даних і первинної інформації, її узагальненні, встановленні причинно-наслідкових зв'язків впливу одних фактів на інших, на підставі отриманих результатів аналізу і наявного досвіду – агрегація даних, підготовка аналітичних довідок, звітів, і, зрештою – прогнозування розвитку ситуації.

Зіставлення всіх фактів і встановлення зв'язків при роботі з інформацією є настільки тонким і неочевидним, що неодмінно виникає питання про існування елемента творчості і інтуїції в роботі аналітиків і експертів. Сукупність масивів необхідної інформації, знань і досвіду співробітників, ефективного аналітичного інструментарію складають так звані корпоративні знання, які необхідно формувати, мати і управляти ними для підтримки на високому рівні основних бізнес-процесів організації, а також для швидкого і адекватного реагування на динаміку ринку. Тому одним з найважливіших компонентів корпоративних знань стає інформаційно-аналітична система і принципи, на яких вона працює.

В останні роки в економічних дослідженнях методології сучасних концепцій управління з'явилися підходи, які розглядаються багатьма науковцями як універсальний засіб вирішення складних завдань. Найбільшої популярності серед них набув системний підхід. Розуміючи всю важливість і різноманітність форм його застосування, підкреслимо: неабиякий інтерес становить його практична придатність для вирішення проблем аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності.

Стан вивчення проблеми. Деякі вчені поняття "системний підхід" і "загальна теорія систем" отождоюють, маючи на увазі під ними методологію керування системами, що охоплює весь спектр проблем, а не його окремі частини. На сучасному етапі розвитку

системної парадигми у сфері управління підприємницькою діяльністю основними формами системних досліджень є системний підхід, загальна теорія систем, теорія організації, теорія управління, системний аналіз, кібернетика та синергетика. Тому системний підхід до формування аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю має бути орієнтованим не на лінійно-причинні методи дослідження, а на аналіз цілісних інтегрованих властивостей об'єкта, виявлення його взаємозв'язків і структури.

Мета дослідження полягає у розробці пропозицій щодо визначення принципів аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю з урахуванням системного підходу до вирішення економічних завдань суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теорії економічного аналізу і концепцій управління значну увагу приділено у працях таких фахівців як М.І. Баканов, Б.І. Валуєв, В.В. Вітлінський, З.В. Гуцайлук, С.І. Дем'яненко, П.Ф. Друкер, К. Друрі, Н.Л. Карданська, Г.Г. Кірейцев, В.В. Ковальов, М.В. Кужельний, Б.Г. Литвак, В.Г. Лінник, Є.В. Мних, Г.В. Савицька, В.П. Савчук, М.Г. Чумаченко, А.Д. Шеремет, С.І. Шкарабан та інших учених. Проте проблеми належного аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю з урахуванням системного підходу до вирішення економічних завдань суб'єктами господарювання, а також розробка принципів, на яких воно повинно будуватися в сучасній соціально-орієнтованій системі конкурентного середовища не отримали вичерпного розв'язання, а тому і надалі залишаються актуальними.

Викладення основного матеріалу дослідження. Відомий французький математик і філософ А. Пуанкаре вважав, що науковий принцип є не більшим за закон, який зведено до рангу загального положення, найбільш віддаленого від досвіду. На його думку, основні принципи будь-якої наукової теорії не є ні апріорними істинами (як, наприклад, вважав Кант), ні ідеалізованим віддзеркаленням об'єктивної реальності (точка зору Ейнштейна). Принципи, на його думку, є умовними угодами, єдиною абсолютною умовою яких є несуперечність. Тобто вибір тих або інших наукових принципів з безлічі можливих, може бути довільним, проте реально вчений має керуватися, з одного боку, бажанням максимальної простоти теорії, з іншої – необхідністю її успішного практичного використання. Ця філософська доктрина отримала згодом назву конвенціоналізму [8, с. 35-36].

Для з'ясування суті системного підходу у аналітичному забезпеченні управління підприємницькою діяльністю необхідно визначити відмінності між системними і традиційними (аналітичними) дослідженнями. Для цього необхідно розробити вихідні положення теорії, основні правила господарських дій і властивостей економічних процесів, тобто принципи аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю.

При системному підході до аналізу діяльності суб'єктів господарювання необхідно сформулювати три групи пріоритетів для управління, а саме: пріоритети в технологічній сфері діяльності (отримання прибутку, обсяги

операційної діяльності, якість продукції); пріоритети в біологічній сфері діяльності (здоров'я, харчування, відпочинок, житло персоналу); пріоритети в соціальній сфері діяльності (кар'єрне зростання, креативність, самовияв, досягнення особистих цілей персоналу).

З огляду на потребу постійного вдосконалення управління на основі впровадження досягнень науки першочерговим стає завдання організації управління. Це стосується також і аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності. Професор В.В. Сопоко зазначає, що термін "організація" має різні смислові відтінки, але у найзагальнішому вигляді це – упорядкування, налагодження певної системи. Організація передбачає досягнення та збереження стану певної впорядкованості елементів системи в цілому, підтримання якісної її визначеності, при цьому система у статичності – це її структура, склад й співвідношення між структурними елементами, техніка; а система в динамічності – це технологічні процеси, які в ній відбуваються. [11, с. 6-7]

Розглядаючи аналіз господарської діяльності як систему, необхідно зазначити, що він є складовою системи економічної інформації, і тому з погляду організації управління підприємницькою діяльністю – це не проста функція і не технічний прийом, а об'єктивно зумовлений порядок аналітичних процедур, що їх виконують із даними, аби дістати необхідну інформацію з тим, щоби її синтезувати для прийняття ефективних управлінських рішень.

З метою систематизації та узагальнення принципів аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності необхідно згадати про принципи господарювання. Господарський кодекс України визначає такі основні принципи господарювання: 1) забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання; 2) свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом; 3) вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України; 4) обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави; 5) захист національного товаровиробника; 6) заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [2].

Для розробки принципів аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності зупинимось на основних принципах системного аналізу, які є узагальненням досвіду роботи фахівців з дослідження та розробки складних систем. Найчастіше до принципів системного аналізу відносять принципи: кінцевої цілі, масштабу, еквівалентності, єдності, зв'язності, модульної побудови, ієрархії, функціональності, розвитку, децентралізації, невизначеності [4, с. 25-27].

Розглянемо їх більш детально.

1. Принцип кінцевої цілі: абсолютний пріоритет кінцевої (загальної, глобальної) цілі над проміжними цілями, цілями підсистем тощо. Принцип включає кілька правил:

– для проведення системного аналізу необхідно сформулювати мету дослідження; вона не може бути розпливчастою чи неповною визначеною, оскільки в таких випадках висновки не будуть правильними;

– аналіз слід здійснювати на основі першочергового уявлення про кінцеву ціль досліджуваної системи; це дає змогу визначити основні суттєві властивості системи, показники якості та критерії оцінки;

– при синтезі систем будь-яка спроба зміни чи удосконалення має оцінюватися з позиції того, допомагає чи перешкоджає вона досягненню кінцевої цілі;

– ціль функціонування штучної системи задається, як правило, системою, у якій досліджувана система є складовою частиною.

2. Принцип масштабу. Якість функціонування системи можна оцінювати лише стосовно системи більш високого рівня ієрархії. Тобто для визначення ефективності функціонування системи треба представити її як частину більш загальної системи й проводити оцінювання її зовнішніх властивостей з урахуванням цілей і завдань системи.

3. Принцип еквівалентності. Система може при різних початкових умовах та різними шляхами досягати потрібного кінцевого стану, що не залежить від часу й визначається виключно власними характеристиками системи (це є формою стійкості стосовно початкових та межових умов).

4. Принцип єдності передбачає одночасний розгляд системи як цілого та як сукупності частин (елементів). Її розподіл на складові частини слід здійснювати зі збереженням цілісних уявлень про систему.

5. Принцип зв'язності. Розгляд будь-якої частини системи потрібно проводити з урахуванням її зв'язків з іншими елементами системи та зовнішнього середовища, а саму систему слід розглядати як частину (підсистему, елемент) більшої системи (надсистеми, метасистеми).

6. Принцип модульної побудови. У багатьох випадках систему доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних модулів, які можна вважати моделями її компонентів (підсистем та елементів).

7. Принцип ієрархії. При побудові моделі системи доцільним є введення ієрархії її частин та їх ранжування, що спрощує розробку системи та встановлює порядок розгляду частин.

8. Принцип функціональності. Доцільно розглядати структуру та функції системи сумісно, віддаючи при цьому перевагу функціям над структурою. Згідно з цим принципом, будь-яка структура тісно пов'язана з функціями системи та її частин. У разі надання системі нових функцій слід перевіряти відповідність їм структури та за необхідності переглядати цю структуру. Оскільки виконання функцій є процесом, то потрібно розглядати процеси, функції, структури окремо. У свою чергу, дослідження процесів зводяться до аналізу потоків різних видів – матеріальних, енергетичних, інформаційних, зміни станів тощо. З цієї точки зору структура є множиною обмежень на потоки в просторі й часі.

9. Принцип розвитку передбачає врахування мілнливості системи, її здатності до розвитку, адаптації, розширення, заміни частин, накопичування інформації. Зазвичай розширення функцій має здійснюватися за рахунок введення нових компонентів, які узгоджуються з тими, що вже є в системі. З іншого боку, при аналізі принцип розвитку орієнтує на необхідність зважання на передісторію системи та тенденції, що існують у даний час, для розкриття закономірностей її функціонування. Одним зі способів урахування цього принципу розробниками є розгляд системи зі взяттям до уваги її життєвого циклу. Умовними фазами життєвого циклу досліджуваної системи можуть бути проектування, виготовлення, введення в експлуатацію, експлуатація, нарощування можливостей (модернізація), виведення з експлуатації (заміна), знищення. В окремих галузях цей принцип називають принципом змінюваності (історичності) або відкритості. Для того щоб система функціонувала, вона має змінюватися, взаємодіяти із зовнішнім середовищем.

10. Принцип децентралізації передбачає поєднання у складних системах централізованого та децентралізованого управління за умови, що ступінь централізації має бути мінімальним, таким, що забезпечує досягнення поставленої цілі. Недоліком

децентралізованого управління у великих системах є збільшення часу адаптації системи, який суттєво впливає на її функціонування у швидкозмінних середовищах. Те, що в централізованих системах можна зробити за короткий час, у децентралізованій системі буде здійснюватися досить повільно.

Основним недоліком централізованого управління є його складність через величезний потік інформації, яка підлягає переробці у вищій системі. Тому в складній технічній системі зазвичай присутні кілька рівнів управління.

11. Принцип невизначеності. Невизначеності й випадковості в системі необхідно враховувати. Принцип стверджує, що можна мати справу із системою, у якій структура, функціонування чи зовнішні впливи не є повністю визначеними.

Перераховані принципи мають дуже великий ступінь загальності. Для безпосереднього застосування дослідник має наповнити їх конкретним змістом стосовно об'єкта дослідження. Така інтерпретація може привести до обґрунтованого висновку про незначущість якогось принципу в тій чи іншій конкретній ситуації. Але на початкових етапах здійснення системного аналізу їх урахування є необхідним.

До базових принципів економічного аналізу господарської діяльності у вітчизняній теорії та практиці відносять [6, с. 22-24]:

1. Принцип цільового спрямування, який передбачає, що організації і проведенню економічного аналізу має передувати чітке формулювання, розуміння і фіксація базового цільового спрямування (головного завдання) відповідно до чого структурується аналітична робота.

2. Принцип науковості передбачає глибоке пізнання об'єктивної реальності функціонування економічної системи, впливу об'єктивних факторів її зміни та розвитку, застосування наукової методики та організації аналітичних досліджень.

3. Принцип системності передбачає дослідження економічних явищ і процесів як складних систем, елементи якої знаходяться у взаємозв'язку та взаємозумовленості.

4. Принцип комплексності передбачає дослідження причинних залежностей, комплексну оцінку вхідних і вихідних (результативних) параметрів, їх зміну та розвиток на досліджуваному об'єкті у просторі й часі, за кількісними й якісними ознаками.

5. Принцип періодичності передбачає необхідність систематичного проведення аналітичних досліджень на базі високої їх організації та планування аналітичної роботи.

6. Принцип достовірності й точності передбачає відображення об'єктивної дійсності шляхом точних математичних розрахунків та відсутності арифметичних помилок у розрахунках, правильне застосування методик розрахунків показників.

7. Принцип обережності й критичності – інформаційна база формується або безпосередньо аналітиком, або надається йому. Виходячи з принципу обережності, результати економічного аналізу не можуть розглядатися як абсолютно об'єктивні, слугувати єдиним і вирішальним критерієм при прийнятті управлінських рішень.

8. Принцип зрозумілості та адекватності тлумачення передбачає обов'язкове пояснення отриманих результатів дослідження у вигляді відповідних висновків, коментарів, складання пояснювальних записок.

9. Принцип дієвості полягає у тому, що аналіз активно впливає на хід діяльності й результати, своєчасно виявляє недоліки та упущення, інформує про це керівництво підприємства. Дані аналізу є інформацією, яка використовується для прогнозування економічних процесів і подій.

10. Принцип ефективності означає, що витрати на його проведення повинні бути найменшими при оптимальній глибині аналізу та його комплексності.

Для потреб фінансового менеджменту у фаховій літературі розроблено принципи фінансової аналітики з урахуванням їх практичної значимості. Зокрема, В.П. Савчук для проведення фінансової діагностики пропонує опиратися на такі принципи [9]:

1. Принцип безперервності діяльності. Зміст діагностики складають: а) аналіз результатів діяльності підприємства і б) аналіз основних бізнес-процесів підприємства.

2. Принцип комплексності. Фінансові показники повинні аналізуватися в комплексі з "нефінансовими" показниками.

3. Принцип розумної достатності: Для цілей діагностики слід використовувати лише ті показники, які є інформаційною основою для ухвалення управлінських рішень.

4. Принцип порівнянності: Фінансові показники є даремними для ухвалення рішення, якщо менеджер не зіставляє їх з якимись іншими даними, що мають відношення до об'єкта діагностики.

5. Принцип тимчасової узгодженості: Фінансова діагностика повинна проводитися відповідно до конкретного тимчасового регламенту, наприклад, раз на рік проводиться великомасштабна діагностика, а раз на місяць здійснюється моніторинг вибіркового фінансових показників.

6. Принцип закінченості. Діагностика повинна закінчуватися лаконічним представленням основних висновків, наприклад, у форматі swot-аналізу.

Окремим питанням необхідно зупинитися на економічній безпеці суб'єктів підприємницької діяльності в сучасному конкурентному середовищі. До сьогоднішнього часу багато суб'єктів підприємницької діяльності уже прийшли до розуміння того, що налагоджена система збору, обробки й аналізу ділової інформації в значній мірі сприяє економічній безпеці бізнесу. Адже весь процес збору, обробки, аналізу інформації і синтезу знань є низкою послідовних заходів, що повторюються від однієї мети до іншої. Зібрана інформація на першому етапі є первинними даними, після її обробки (сортування, калібрування) вона перетворюється на інформацію, і лише після аналізу інформації і синтезу на її основі висновків експертів, вона стає знаннями, що повторюють реальне підґрунтя керівництву для ухвалення рішень.

Слід підкреслити, що в структурі органів влади, у міністерствах і відомствах, в органах ЗМІ, при політичних партіях і рухах уже давно створюються інформаційно-аналітичні служби, загальною відмінною рисою яких є функціональний і організаційний симбіоз з їхніми соціальними інститутами і конкретними організаціями. В діяльності даних аналітичних служб, покликаних здійснювати інформаційний супровід управління у відповідних сферах, найбільш чітко проглядається інформаційно-допоміжна природа інформаційної аналітики.

Інформаційна аналітика, використовуючи всі можливості, надані даними службами, активно оперуючи їхніми інформаційними продуктами і послугами, виконує наперед задачу якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись в цьому плані з науковою (виробництво нового знання) і управлінською діяльністю (розробка варіантів рішень, сценаріїв) [10, с. 27].

Характер функціонального перетинання (взаємодії) у системі "аналітика" – "наука" – "управління" визначається специфікою аналітики. З наукою її поєднує інформаційний спосіб пізнання і наукового аналізу реальності. Аналітика найбільш близька до гуманітарної науки, що спирається на герменевтичні методи, тобто в широкому змісті – на інтерпретацію текстів, якщо останні трактувати універсально-інформологічно як документи, тексти, дані, повідомлення про події і т.п., а також до тих

розділів науки, видів наукових задач, коли вивідне знання одержують не дослідно-експериментальним шляхом, а на основі аналізу й інтерпретації існуючих теорій, описів фактів, засобами інформаційного моделювання реальності.

Існують принципові розходження між аналітикою і наукою. Науковий аналіз покликаний виявляти насамперед фундаментальні, об'єктивні закономірності досліджуваної області, що повторюються, істотні зв'язки об'єктів, узагальнені параметри процесів і т.п. Інформаційна аналітика, спираючись на наукове знання, загальні закономірності, найчастіше має справу з феноменологією буття, здійснюючи оцінку фактів і подій, прогнозуючи їхній розвиток з обліком не тільки узагальнених типових параметрів, але і цілого спектра факторів, включаючи суб'єктивно-особистісні, випадкові впливи, а також свідомі акції конкуруючих сил, протидія інтересів, активне втручання соціальних технологій.

Серед сучасних західних підприємств існує думка, що одним із головних принципів підприємницької діяльності є інформаційна розвідка, яка впливає на проведення і розробку політики будь-якої фірми і забезпечення її безпеки [5, с. 78-80].

У політичному аналізі існує таке поняття як "аналітична розвідка". Політолог Бурьяк А. розглядає аналітичну розвідку як компонент розвідувальної діяльності, що полягає у виявленні, оцінюванні, прогнозуванні різних соціальних процесів, подій, заходів на основі відомостей, що переважно отримуються з відкритих джерел, а також що добуваються розвідкою інших видів (агентурною, технічною і ін.). Він зазначає, що розвідувальний аналіз повинен завжди виконуватися в цілях забезпечення перетворюючої діяльності (інакше він не має сенсу), тому організаційний бар'єр між чисто аналітичною роботою і прогнозуванням шкодить і якості аналізу, і якості проектної діяльності. Для задоволення певних інтересів аналітична розвідка поділяється на оперативну (обслуговуючу поточні потреби) і стратегічну (що формує стійкі уявлення) [1].

У своїй праці Л. Берталанфі, А. Рапопорт, У. Ешбі підкреслюють, що "наука минулого була майже виключно аналітичною, тоді як теорія систем висуває на перший план завдання синтезу, але такого синтезу, який не завершує аналіз, а виступає як початковий принцип дослідження". [7, с. 42]

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Найважливішою умовою успішної роботи експерт-аналітика є наявність інформаційного поля досліджуваної предметної області, яке має бути рядом структурованих і неструктурованих інформаційних масивів, необхідних для витягання з них необхідних відомостей. Найбільш точна картина формуватиметься, якщо інформаційне поле включатиме як дані, що отримуються із зовнішніх джерел, так і дані, що отримуються з внутрішніх джерел. Основна технологія аналітика – це встановлення причинно-наслідкових зв'язків між різного роду даними і їх дослідження під різними точками зору. Побудова причинно-наслідкових ланцюжків дозволяє оброблені дані обернути в інформацію і, зробивши висновки в предметній області, синтезувати відповідні рекомендації для керівництва підприємства.

У цьому змісті аналітик створює нове знання про той фрагмент реальності, що знаходиться в полі його професійного інтересу, виступаючи "де факто" дослідником своєї предметної області. Тому аналітична епістемологія з повним правом може бути кваліфікована як інформологічна, що продовжує на новому історичному витку і на базі новітніх інформаційних технологій традиції древньої гуманітарної методології – герменевтики.

Розгляд наведених принципів системного аналізу та економічного аналізу господарської діяльності доводить двоїстість функціонування господарських систем.

До принципів аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності, що є правилами, якими слід керуватися при усуненні управлінської проблеми шляхом здійснення інтелектуальних зусиль (результати аналізу) пропонується віднести:

- принцип раціональності, який передбачає, що усі дії особи, яка складає аналітику та здійснює її аналіз, спрямовані на вибір найкращої альтернативи з урахуванням усіх аспектів управління;

- принцип повного висвітлення, який означає, що особа, яка складає аналітику та здійснює її аналіз, має повну інформацію про управлінську проблему, про всі можливі альтернативи та їх наслідки;

- принцип практичної застосовності, який означає, що прийняте у ході аналізу рішення, може бути втілене на практиці;

- принцип економічності, який означає, що витрати на реалізацію аналітичного супроводу управління підприємницькою діяльністю повинні бути меншими отриманого результату, а ефект оптимальним;

- принцип достатності, який потребує забезпечення достатньої точності розв'язання управлінської проблеми;

- принцип достовірності, який означає, що число помилок не перевищує прийнятний рівень при реалізації результатів аналізу;

- принцип єдиначальності та колегіальності, який полягає у органічному поєднанні колективної роботи з інформацією при підготовці управлінського рішення і одноосібній інтелектуальній діяльності керівника при прийнятті рішення;

- принцип комунікативності, який означає, що аналітичне забезпечення має бути зрозумілим для виконавців;

- принцип врахування інтересів держави і регіонів.

Принципи аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності, що є правилами, якими слід керуватися при усуненні управлінської проблеми шляхом здійснення математичних розрахунків (результати аналітики) пропонується класифікувати за ознакою функцій аналітичної роботи у три основні групи:

1. Принципи оцінки результатів підприємницької діяльності (загальноприйнятні у вітчизняній теорії і практиці аналізу господарської діяльності): системності, комплексності, періодичності, зрозумілості та адекватності, достовірності та об'єктивності, доречності та своєчасності [3, с. 52-53].

2. Принципи діагностики: ієрархічності, регулярності, еквіфінальності, доцільності, завершеності.

3. Принципи прогнозування. Пропонується розрізняти прогнозування як наукове дослідження конкретних перспектив економічної ситуації і як практику вироблення прогнозів. Відповідно до такого підходу можуть розроблятися два типи прогнозів: пошукові й нормативні. Тому прогнозування макроекономічної ринкової ситуації та можливих змін у підприємницькій діяльності суб'єкта господарювання на мікрорівні повинно ґрунтуватися на принципах альтернативності, системності, безперервності, верифікації:

- принцип альтернативності. Реалізація цього принципу полягає у розмежуванні варіантів розвитку економічних подій на ті, що реалізуються, і ті, що за передбачених умов не можуть бути реалізовані. Кожну альтернативу розвитку економічного процесу супроводжує відповідна сукупність проблем, які слід брати до уваги при прогнозуванні. На ймовірність альтернатив впливають конкретні політичні прагнення та проблеми. Їх зумовлюють тенденції розвитку суспільних потреб, необхідність вирішення конкретних соціальних проблем. Завдяки цьому принцип альтернативності взаємодіє з принципом цілеспрямованості прогнозування.

- принцип системності прогнозування;

– принцип безперервності прогнозування. Він передбачає безперервне коригування прогнозних розробок в міру надходження нової інформації;

– принцип верифікації (лат. *verus* – істинний). Завдяки йому встановлюють вірогідність виробленого прогнозу.

Весь процес збору, обробки, аналізу інформації про господарські операції суб'єктів підприємницької діяльності та синтез аналітичних знань для прийняття управлінського рішення пропонується розглядати як розвідувальний цикл. Тому перспективи подальших досліджень у напрямку розв'язання інформаційних проблем аналізу діяльності суб'єктів підприємництва повинні охоплювати питання аналітичної розвідки як різновиду дослідницької діяльності економічних аналітиків, тобто такій діяльності, яка спрямована на здобуття адекватних уявлень про деякі аспекти конкурентного середовища суб'єктів підприємницької діяльності.

До основних принципів аналітичної розвідки пропонується віднести:

– принцип усвідомлення, який передбачає виявлення зовнішніх ознак змін, що відбуваються у конкурентному середовищі;

– принцип цільового спрямування;

– принцип функціональності, який дозволяє розглядати структуру та функції інформаційно-аналітичної системи суб'єкта підприємництва сумісно, віддаючи при цьому перевагу функціям над структурою. Згідно з цим принципом, структура інформаційно-аналітичної системи суб'єкта підприємництва має бути тісно пов'язана з такими функціями: збір даних і потенційно значимої інформації; обробка даних (перетворення їх в інформацію); структуризація зібраної інформації (вибір формату і носіїв); обробка інформації – її аналіз за допомогою відповідних методів і інструментів;

– принцип доступності – упаковка і спрощення доступу до інформації;

– принцип двоїстості, який означає аналіз і синтез інформації (перетворення на знання);

– принцип дієвості, який передбачає використання інформації в процесі прийняття і виконання управлінських рішень та поширення отриманих знань.

Наприкінці ще раз необхідно підкреслити, що в аналітичному забезпеченні управління суб'єктами підприємницької діяльності завжди будуть існувати відмінності між поняттями “дані”, “відомості”, “інформація”. Дані – це сукупність знаків (тексти, зображення і т. п.). Відомості – це ті уявлення, які виникають у суб'єкта підприємництва в результаті сприйняття і аналізу даних. Інформація – це нове у відомостях. Кількість інформації в

даних – міра їх новизни. Цінність інформації в деякому наборі відомостей визначається не її кількістю, а вигодами її застосування. Сприймаючи дані, аналітик повинен звертати увагу не на те, що ново, а на те, що ново і істотно. Різні суб'єкти підприємницької діяльності можуть витягувати різні відомості з одних і тих же даних, проте для одного і того ж суб'єкта підприємництва в різних ситуаціях один і той же набір даних набуває різної інформаційної цінності.

Список використаної літератури:

1. Бурьяк А. Аналітична розвідка. – <http://bouriac.narod.ru/Analytic.htm>
2. Господарський кодекс України // www.zakon.rada.gov.ua
3. Економічний аналіз: Навч. Посіб./ За ред. акад. НАНУ проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
4. Згуровський М.З., Панкратова Н.Д. Основи системного аналізу. – Спб: ПИТЕР, 2007. – 620 с.
5. Келли К. Новые правила для новой экономики. Двенадцать принципов преуспевания в бурно меняющемся мире. – К.: “Українська мережа інформаційного суспільства”, 2002. – 384 с.
6. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник / За ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704 с.
7. Приймак В.М. Прийняття управлінських рішень: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2008. – 240 с.
8. Пуанкаре А. О науке. – изд. 2-е. – М.: Наука, 1990. – 198 с.
9. Савчук В.П. Финансовая диагностика предприятия и поддержка управленческих решений // Сайт “Корпоративный менеджмент”, 2003. – <http://www.cfin.ru>
10. Сергеев М. Информационно-аналитическое обеспечение безопасности бизнеса и личности // Информационно-аналитический журнал, 2001. – № 3. – с. 25-31
11. Сопко В., Загородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 260 с.

Калабухова Світлана Вікторівна – доцент, професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”

Наукові інтереси:

- економічний аналіз;
- аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень